

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์กับชุมชนตำบลเกาะขอย ในการพัฒนาชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม เพื่อการนำศักยภาพของนักศึกษามาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนตำบลเกาะขอย 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการเรียนการสอน ที่นำนาฏศิลป์ไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ 1) ได้รูปแบบและกิจกรรมความร่วมมือ ระหว่างนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร สถาบันราชภัฏสงขลา กับชุมชนตำบลเกาะขอย ในการจัดการชุมชน 2) เกิดปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาและชุมชนอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน 3) ภูมิปัญญาพื้นบ้านได้รับการยอมรับและสามารถนำมาบรรจุให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ 4) ศิลปวัฒนธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนพลังชุมชนให้เกิดความรัก ความหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และสามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนให้ยั่งยืนได้

ส่วนของวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามี 2 กลุ่ม คือ นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร ชั้นปีที่ 3 กลุ่ม 434306 จำนวน 17 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 21 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 17 คน และชุมชนในตำบลเกาะขอย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ ชาวบ้านหมู่บ้านละ 10 คน รวมจำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม แบบสำรวจข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม และแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยได้ข้อมูล 2 ประเด็น คือ สภาพทั่วไปของเกาะขอม และ ลักษณะการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับชุมชนตำบลเกาะขอม

สภาพทั่วไปของเกาะขอม มีลักษณะเป็นเกาะเล็กๆ ตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลา มีจำนวนประชากร 4,026 คน ประชาชนส่วนมากมีการประกอบอาชีพค้าขาย ทำการประมง และการทอผ้าที่มีชื่อเสียงของเกาะขอม ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ในด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏในตำบลเกาะขอมมีภูมิปัญญาด้าน การละเล่นพื้นบ้าน คือ หนังตะลุงและกลองยาว ด้านจิตรกรรม คือ การแกะรูปหนัง และด้านศิลปหัตถกรรม คือ การทอผ้า ชุมชนเกาะขอมมีการรักษารูปแบบศิลปะประเพณีพื้นบ้านไว้มาแต่โบราณ ประเพณีที่ยังคงสืบทอดในปัจจุบัน คือ ประเพณีชักพระ ประเพณีนมัสการเจดีย์หลวงพ่อสมเด็จเจ้าเกาะขอม ประเพณีลอยแพสะเดาะเคราะห์ ประเพณีไหว้หลุมซึ่งเป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษหรือพิธีเซ็งเม็ง ด้วยภูมิศาสตร์ที่มีความงดงามประกอบกับสภาพความเป็นชุมชนชนบทที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้จึงทำให้ ตำบลเกาะขอมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ลักษณะการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยแยกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครและกลุ่มประชาชนตำบลเกาะขอม

1. กลุ่มนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในปัจจุบันของนักศึกษา

ลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนตำบลเกาะขอมเป็นเปอร์เซ็นต์มากที่สุดในทุกข้อทั้งในด้านการวางแผน และด้านฐานะในตำแหน่งที่มีส่วนร่วมทำงาน

ด้านการวางแผน ประเด็นที่นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การกำหนดนโยบายและการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน ร้อยละ 96.2

ด้านฐานะหน้าที่ที่นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด คือ คณะกรรมการชุมชน ที่ปรึกษาของชุมชน และผู้บริหารสถานที่สำหรับจัดดำเนินงานร้อยละ 98.1 เท่ากัน

การปฏิบัติการ พบว่า นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ศิลปวัฒนธรรมเป็นเปอร์เซ็นต์มากที่สุดในทุกข้อทั้งในด้านการจัดกิจกรรมและด้านการ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินการ ประเด็นที่นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมสูงสุดมี หลายข้อ คือ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในท้องถิ่นเมื่อมีผู้เข้ามาเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม การสาธิตประเพณีภายในชุมชน การบริหารจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรมสู่ภายนอกชุมชน การ จัดบริการน้ำแก่ ผู้เข้าชมศิลปวัฒนธรรม การจัดแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้าน ศิลปวัฒนธรรมแก่บุคคลภายนอก และการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการสนับสนุนงบประมาณ ด้านการแสดง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร้อยละ 96.2 เท่ากัน

ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเด็นที่นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมสูงสุด คือ การจัดแสดงประเพณีชักพระ ร้อยละ 96.2

การประเมินผล พบว่า นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นเปอร์เซ็นต์มากที่สุดในทุกข้อ

ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการมีส่วนร่วมอนาคตของนักศึกษา

ลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมใน อนาคต ด้านการวางแผนจัดการศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนอยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมปานกลาง เป็นส่วนใหญ่ทั้งด้านการวางแผนและฐานะของการมีส่วนร่วม

ด้านการวางแผน นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การมีส่วน ร่วมวางแผนในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกับชุมชน ($\bar{x} = 3.81$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม วางแผนการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.73$)

ด้านฐานะตำแหน่งในการมีส่วนร่วม นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ สูง คือ ฐานะการเป็นนักแสดง ($\bar{x} = 3.98$) และ ในฐานะผู้จัดการแสดง ($\bar{x} = 3.37$)

การปฏิบัติการ พบว่า นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคตอยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมปานกลางเป็นส่วนใหญ่ทั้งด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินงานและด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา

ด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินงาน นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การแสดงศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้มาท่องเที่ยวในชุมชน($\bar{x} = 3.88$)

ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การแสดงโนราศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้มาท่องเที่ยวในชุมชน($\bar{x} = 3.36$)

การประเมินผล พบว่า นักศึกษามีความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคตในด้านการประเมินผลอยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในข้อ การร่วมกันยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน อยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมสูงที่สุด($\bar{x} = 3.59$)

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของนักศึกษา

ลักษณะการมีส่วนร่วม นักศึกษาต้องการให้มีส่วนช่วยส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่และมี การจัดการแสดงของนักศึกษาเอกนาฏศิลป์ในเกาะข่อย เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้มากขึ้น รวมทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงคุณค่าและความสำคัญของการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมให้ทั่วถึงทุกคน ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรม และมี การแบ่งงานให้เท่าเทียมกัน

การปฏิบัติกิจกรรม ควรให้นักศึกษาแสดงศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้มากขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ควรจัดให้มีการเล่นพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น และสถาบันควรจัดให้นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษา การดูงานและจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกชุมชน และจัดให้มีการแสดงอย่างสม่ำเสมอ ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานตามที่ตนได้รับมอบหมาย

การสรุปและประเมินผล ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการแสดงและการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ควรมีแบบ

สอบถามเพื่อให้ผู้เข้าชมแสดงความคิดเห็น และมีการสรุปและประเมินผลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรจะร่วมมือกันรับผิดชอบและแก้ไขปรับปรุง ข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยการประชุมให้ทุกคนเข้าฟังการสรุปและการประเมินผล และมีผลออกมาอย่างชัดเจน

2. กลุ่มประชาชนตำบลเกาะยอ

ส่วนที่ 1 การมีส่วนร่วมในปัจจุบันของประชาชน

ลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการกับ ศิลปวัฒนธรรมเป็นมากที่สุดในทุกข้อทั้งในด้านการวางแผน ด้านบุคคลที่มีส่วนร่วม และ ด้านฐานะในการมีส่วนร่วมทำงาน

ด้านการวางแผน ประชาชนมีส่วนร่วมวางแผนในระดับสูง คือ การร่วมวางแผนในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ร้อยละ 95.6

ด้านบุคคลที่มีส่วนร่วม ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ กลุ่มอาชีพต่างๆ ร้อยละ 98.9 และ สมาชิกองค์การบริหารตำบล ร้อยละ 97.8

ด้านฐานะในการมีส่วนร่วมทำงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานระดับสูง คือ ในฐานะคณะกรรมการบริหารงบประมาณ ร้อยละ 98.9

การปฏิบัติการ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเป็นมากที่สุดในทุกข้อ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม และ ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรม ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การแสดงศิลปวัฒนธรรมเป็นประจำทุกปี ร้อยละ 97.8

ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ของสถานที่ ร้อยละ 97.8 รองลงมา คือ การจัดการแสดงผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ร้อยละ 95.6

การประเมินผล พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในด้านการประเมินผล เป็นมากที่สุดในทุกข้อ

ส่วนที่ 2 ระดับความต้องการมีส่วนร่วมอนาคตของประชาชน

ลักษณะการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคตอยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมมากเป็นส่วนใหญ่ทั้งด้านการวางแผน ด้านบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมและด้านฐานะหน้าที่

ด้านการวางแผน ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับมาก คือ การวางแผนในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ($\bar{x} = 3.75$) ในส่วนที่ต้องการร่วมมือน้อยที่สุด คือ การวางแผนบริหารงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.45$)

ด้านบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนมีความต้องการบุคคลให้เข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูง คือ สมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล ($\bar{x} = 4.32$) ในส่วนที่ต้องการให้บุคคลมีส่วนร่วมร่วมมือน้อยที่สุด คือ ผู้นำศาสนา ($\bar{x} = 3.28$)

ด้านฐานะที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมมาก ประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูง คือ นักแสดงศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 3.93$) ในส่วนฐานะที่ต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ คณะกรรมการบริหารงาน ($\bar{x} = 3.34$)

การปฏิบัติการ พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคตอยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมมากเป็นส่วนใหญ่ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินงาน และด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา

ด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินงาน ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในท้องถิ่นเมื่อมีผู้เข้ามาเที่ยว ($\bar{x} = 4.14$) รองลงมา คือ สาธิตประเพณีภายในชุมชน ($\bar{x} = 4.10$) ส่วนที่ประชาชนต้องการให้มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การจำหน่ายบัตรชมการแสดง ($\bar{x} = 2.75$)

ด้านการส่งเสริมภูมิปัญญา ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับสูง คือ การมีส่วนร่วมในการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ประจำตำบล ($\bar{x} = 4.37$) รองลงมาคือ การจัดสาธิตประเพณีชักพระ ($\bar{x} = 4.36$) ส่วนที่ประชาชนต้องการให้มีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดแสดงหนังตะลุง ($\bar{x} = 3.59$)

การประเมินผล พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคตในด้านการประเมินผล อยู่ในระดับควรมีส่วนร่วมสูงเป็นส่วนมาก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติมของประชาชน

ลักษณะการมีส่วนร่วม ควรให้ชุมชนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ความต้องการของชุมชน ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน ก่อนนำไปกำหนดแผนเพื่อความ สอดคล้องและควรมีนักวิชาการมาช่วย

การปฏิบัติการ ทางราชการควรลงมาช่วยในการแนะแนวทางและให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการแต่ให้ชุมชนพิจารณาก่อนว่าทำได้หรือไม่ ให้นักวิชาการ เป็นพี่เลี้ยงแนะนำ ปรึกษา

การประเมินผล ควรให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมและเลือกคนที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านนั้นและให้ชุมชนมีส่วนในการประเมินในทุกขั้นตอนอย่าตรงไปตรงมา

ข้อคิดเห็นอื่นๆ ควรจะรวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้านในแต่ละด้าน เพื่อ ช่วยกันพัฒนาปรับปรุงให้สามารถนำไปแสดงได้และอยากให้นักศึกษานาฏศิลป์มาร่วมมือด้วย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลในงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่าง นักศึกษาวิชาเอก นาฏศิลป์และการละครกับชุมชนตำบลเกาะข่อย ในการมีส่วนร่วมส่งเสริมพัฒนาชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม ทำให้ทราบข้อมูลของการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ และการละครกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น ดังปรากฏในผลการศึกษา ว่า ในปัจจุบันนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครยังไม่มีส่วนร่วมกับชุมชนในการ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นทุกด้าน เป็นส่วนมาก ในส่วนของความต้องการในอนาคตของนักศึกษาจะพบว่า นักศึกษายังมี ความต้องการในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงกันข้ามกับทางชุมชนที่ยังมีความ ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับสูง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มของนักศึกษา

ยังไม่มี ความสนใจในการจะเข้าไปร่วมกิจกรรมกับทางชุมชนมากนัก แต่ใน ส่วนของ ชุมชนกลับมีความต้องการให้นักศึกษามาเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชุมชนอยู่ในระดับมาก

จากสภาพที่มีความต้องการที่แตกต่างกันนี้ ทำให้ทราบว่าปัจจุบันชุมชน ได้มีการพัฒนาความคิดในเรื่องของการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนา ชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งชุมชนยังได้แสดงความต้องการในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ระดับสูงซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการที่นักศึกษา ยังไม่ได้สร้างความร่วมมือกับชุมชนและยังมีความต้องการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง จึงเป็นเครื่องบอกให้ทราบถึง การจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่มีการสนองความต้องการ ของท้องถิ่นและนโยบายการศึกษาแห่งชาติที่ให้ชุมชนและสถานศึกษาร่วมมือกันศึกษา ค้นคว้าและยกระดับภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

การสร้างความร่วมมือในปัจจุบันจากสภาพที่พบได้จากงานวิจัย ได้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาในชุมชน และ ชุมชนยัง ขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตามแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเจมส์ค็อกซ์ ป็นทอง ทำให้ทราบว่านักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครยังไม่มีการสร้างการมีส่วนร่วมกับ ชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ดังนั้นงานวิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดความต้องการมีส่วนร่วมในอนาคต ซึ่งพบข้อมูลว่า ในอนาคตความต้องการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อลักษณะการมีส่วน ร่วม นักศึกษาต้องการร่วมวางแผนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด เนื่องจากจะเป็น ทางให้นักศึกษามีโอกาสได้เสนอนาฏศิลป์ไทยให้มาแสดงร่วมกับชุมชนในฐานะเป็น นักแสดง ด้วยมุ่งหวังให้ชุมชนได้ว่าจ้างไปแสดงมากกว่าที่จะเข้าร่วมในฐานะ คณะกรรมการของชุมชนเพื่อจะได้ไม่ต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ

ส่วนการปฏิบัติการมีส่วนร่วม พบว่า นักศึกษาต้องการจะมีส่วนร่วมมากในเรื่องของการแสดงศิลปวัฒนธรรมให้แก่ผู้มาท่องเที่ยวในชุมชนมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาต้องการที่จะแสดงในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวมาในชุมชนมากกว่าการที่แสดงให้คนในชุมชนดู และนักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่มีการสอดแทรกนาฏศิลป์ไทยเป็นความต้องการในระดับสูง แต่ในส่วนของชุมชนด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมที่มีการสอดแทรกการแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้น ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมปานกลางเท่านั้น เพราะชุมชนสามารถจัดการแสดงเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ ได้เอง ประชาชนจึงไม่มีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมมีกับนักศึกษา นอกจากนี้การดำรงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อทำให้เกิดเศรษฐกิจและการกินอยู่ที่ดีขึ้น ศิลปวัฒนธรรมไม่ใช่เป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากชุมชนมีบริบททางสังคมเป็นองค์ประกอบอยู่หลายส่วนเช่น การประกอบอาชีพ บ้านเรือนที่อาศัย การติดต่อสื่อสาร ตลอดจนความโดดเด่นของชุมชน คือ การทอผ้า การเลี้ยงปลากระพง และประเพณีลอยแพเสาคะเคราะห์ ดังนั้นความจำเป็นในการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียวจึงเป็นความต้องการในส่วนน้อย แต่การสร้างความร่วมมือในด้านอื่นๆ กลับเป็นเรื่องสำคัญกว่าเช่น การพัฒนาทักษะวิชาชีพ การส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ประเด็นดังกล่าวจะเห็นถึงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันระหว่างนักศึกษากับชุมชน ดังนั้นถ้าจะให้เกิดความร่วมมือขึ้นได้สถาบันจะต้องสานความเข้าใจกับชุมชนและนำเสนอแนวคิดด้านการจัดการศึกษาที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วม นอกจากนี้ในแง่มุมอื่นๆ ที่ชุมชนต้องการความร่วมมือ สถาบันก็ควรจะนำมาพิจารณาให้ความร่วมมือด้วยโดยใช้หลักวิชาการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน ดังวิสัยทัศน์ของสถาบันราชภัฏ คือ การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ในเรื่องการจำหน่ายบัตรชมการแสดง นักศึกษามีความต้องการอยู่ในระดับมาก ส่วนประชาชนมีความต้องการในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากนักศึกษามีความต้องการที่จะมีรายได้จากการจำหน่ายบัตรเพื่อนำมาช่วยเหลือในส่วนของงานแสดง แต่ประชาชนกลับไม่ต้องการที่จะให้มีการจำหน่ายบัตร เหมือนในข้อการสนับสนุนงบประมาณด้านการแสดงที่นักศึกษามีความต้องการในระดับมาก ส่วนประชาชนมีความต้องการระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่ต้องการในเรื่องของการที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการจัดการ

แสดง แต่ประชาชนต้องการให้มีส่วนร่วมมากในเรื่อง การจัดการแสดงศิลปวัฒนธรรม ประจำปี การสาธิตประเพณีภายในชุมชน และ การมีส่วนร่วมในการจัดแสดงผลิตภัณฑ์ ประจำปีตำบล แสดงให้เห็นว่าประชาชนต้องการจะให้มีการแสดงสินค้าจำหน่ายในชุมชน และเพื่อการมีรายได้เพิ่มเติมมากกว่ารายได้ที่เกิดจากการแสดง ส่วนความต้องการให้นักศึกษามาแสดงนาฏศิลป์ไทยนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ในงานของดีเกาะขอมมีการจัดงานเป็นประจำทุกปีในเดือนเมษายน ในงานนี้ได้มีการเชิญให้นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ไปร่วมแสดงด้วย เมื่อมีผู้มาเที่ยวชมผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็จะมีการบินเหิงสอดแทรกเท่านั้น ไม่ใช่จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ในประเด็นของการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมนั้น ชุมชนได้ดำเนินการจัดงานประเพณีของชุมชนเป็นประจำทุกเทศกาลอยู่แล้ว

ในด้านของการประเมินผล พบว่า นักศึกษาต้องการจะมีส่วนร่วมมากในเรื่องของการร่วมกันยอมรับและชื่นชมในผลงานที่ปฏิบัติกรร่วมกัน แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีความต้องการที่จะรับผิชอบผลงานด้วยกัน เมื่อผลงานออกมาดี ทุกคนและทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมยอมรับชื่นชม ที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานประสบความสำเร็จ แต่ถ้างานออกมาไม่ดี ทุกคนและทุกฝ่ายก็จะยอมรับในผลงานนั้นและพร้อมที่แก้ไขให้ผลงานออกมามีดียิ่งขึ้นร่วมกัน

นอกจากนี้นักศึกษายังได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรนำนาฏศิลป์ไทยไปแสดงในที่ต่างๆ ไม่จำเป็นต้องแสดงที่เกาะขอมเท่านั้น พร้อมทั้งควรให้โอกาสนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นให้เต็มที่ทั้งด้านการเรียนการสอนและการจัดการแสดง แสดงว่า นักศึกษามีความต้องการในเรื่องการแสดงนาฏศิลป์ร่วมกับชุมชนบ้างและพร้อมจะร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการแสดง โดยเสนอให้มีการประเมินผลการแสดงทุกครั้งเมื่อเสร็จการแสดงและควรมีการประเมินผลทุกด้านโดยให้นักศึกษาได้มีส่วนรับทราบผลการประเมินด้วย พร้อมทั้งมีความต้องการไปทัศนศึกษาแหล่งชุมชนต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างวิสัยทัศน์ในการจัดการแสดง ในส่วนของชุมชนก็มีความต้องการให้มีนักวิชาการไปช่วยชี้แนะแนวทางการพัฒนาแต่ต้องให้ชุมชนพิจารณาตัดสินใจก่อน ที่เป็นเช่นนี้เพราะในปัจจุบันมีนักวิชาการและสถานที่ราชการหลายแห่งได้เข้าไปสร้างกระบวนการชุมชนใน

การมีส่วนร่วมกับชุมชนเกาะขอมมากมาย มีการให้ปรับเปลี่ยนการรวมกลุ่มแบบธรรมชาติ ให้เป็นกลุ่มอาชีพที่มีเครือข่ายติดต่อกันทุกกลุ่ม และมีองค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่ประสานงานและเป็นผู้วางแผนการพัฒนาให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะกรมส่งเสริมการเกษตรได้ส่งนักวิชาการและงบประมาณต่างๆมาจัดการชุมชนใหม่ โดยนักวิชาการเป็นผู้แสดงแสดงความคิดเห็นแต่ให้ชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติการ ดังนั้นการนำความคิดในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ คือ กลุ่มอาชีพสาหร่ายผมนาง กลุ่มเลี้ยงปลากระพง กลุ่มทอผ้าเกาะขอม กลุ่มยาสมุนไพร กลุ่มศิลปวัฒนธรรมและกลุ่มการทำสวนผลไม้ จึงเป็นการคิดการสร้างร่วมมือให้ชุมชน แต่ชุมชนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและยังต้องยอมรับการปฏิบัติร่วมกันเพราะ อ.บ.ค เป็นผู้ประสานงานให้ชุมชน ฉะนั้นรูปแบบของการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของเกาะขอมจึงต้องแสดงออกมาในลักษณะเพื่อผลเชิงเกษตร เช่น ปลูกพืชสมุนไพรในวัด ส่วนการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมโดยตรงจึงยังเกิดขึ้นไม่ชัดเจน จากกรณีดังกล่าวทำให้ชุมชนได้เสนอประเด็นของการขอความช่วยเหลือในการแนะแนวทางเท่านั้น แต่ขอให้ชุมชนได้มีโอกาสพิจารณานโยบายและแผนงานร่วมกัน ดังนั้นหากมีการสร้างความร่วมมือกับ ชุมชนในการนำนักศึกษาไปร่วมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนร่วมกับชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่าง นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครกับ ชุมชนตำบลเกาะขอม ในการพัฒนาชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม ควรมีการพัฒนา ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร

ควรมีการจัดสัมมนาหลักสูตรในวิชาเอกนาฏศิลป์และการละครใหม่ เพื่อให้สนองความต้องการของท้องถิ่นและยังเป็นการตอบสนองนโยบายการศึกษาของชาติ โดยการมุ่งจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ทั้งนี้อาจมีการประสานงานให้ชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็น

ฐานการเรียนรู้หรือแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่สถาบัน โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน ในการร่วมกันสร้างการศึกษาในท้องถิ่น นอกจากนี้เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว ยังสามารถสร้างแหล่งตลาดแรงงานได้ โดยการนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ ในการมีส่วนร่วมไปช่วยในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสร้างความเข้มแข็งแบบยั่งยืนให้กับชุมชนได้

2. การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน

ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ เนื่องจากโดยทั่วไปกิจกรรมการเรียนการสอนทางนาฏศิลป์มักจะเป็นการสอนโดยครูสาธิตและให้นักศึกษาปฏิบัติตาม จะมีวิชาที่นักศึกษาต้องคิดสร้างสรรค์เองเช่น การประดิษฐ์ระบำ รำ เต้น กิจกรรมละครสร้างสรรค์ ดังนั้นครูจึงมีความเคยชินกับระบบการส่งงานนักศึกษา ดังนั้นจึงควรมีการปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำงานกับชุมชน เพื่อสร้างสถานการณ์ที่เป็นประสบการณ์จริง อันจะนำมาสู่การรู้จักปรับตัว และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

3. การสร้างฐานการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษา

ควรมีการร่วมมือกับชุมชนเพื่อจัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่นักศึกษาที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของนักศึกษา ทั้งยังเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่น และยังส่งผลให้ภูมิปัญญาเป็นครูภูมิปัญญาของสถานศึกษา นักศึกษาก็จะได้เรียนจากประสบการณ์ที่เป็นจริง

นอกจากนี้โปรแกรมนาฏศิลป์ควรสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนในด้านความรู้ความสามารถของนักศึกษาที่สามารถร่วมมือกับชุมชนได้ เช่น การเผยแพร่การแสดงนาฏศิลป์ไทยพร้อมทำสูจิบัตรแนะนำชุดการแสดง เพื่อให้เป็นทางเลือกในการคัดชุดการแสดงใช้ในโอกาสที่แตกต่างกัน การประชาสัมพันธ์ผลงานของนักศึกษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชนในการสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ทางศิลปวัฒนธรรม

4. รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ควรมีการสร้างรูปแบบการสร้างความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกับท้องถิ่นโดยให้นักศึกษา ได้ศึกษาศักยภาพและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เพื่อจะได้ทราบความต้องการของชุมชนและหาแนวทางประสานความร่วมมือ โดยบูรณาการศักยภาพของชุมชนและของนักศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมที่ให้ผลประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย จากผลการศึกษาทำให้ทราบรูปแบบความต้องการมีส่วนร่วมที่สามารถประสานความร่วมมือ

5. การส่งเสริมการสร้างความร่วมมือกับชุมชน

ตำบลเกาะขอม เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ ผ้าทอเกาะขอม ทั้งในเรื่องของสถานที่ท่องเที่ยวและผ้าทอที่สร้างชื่อเสียงให้กับตำบลเกาะขอม การที่นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม จะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมทั้งยังสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย ดังนั้นถ้าสถาบันการศึกษาและชุมชนได้ร่วมกันเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างพลังชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งนี้หากมีการดำเนินการดังกล่าวก็ควรมีการแจ้งให้หน่วยงานของรัฐ ได้ทราบถึงกิจกรรมที่ทางตำบลเกาะขอมได้ปฏิบัติกร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐได้เห็นถึงความสำคัญและให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่ เช่น ทางด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

6. การสร้างร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรม โดยความร่วมมือระหว่างกลุ่มนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร กับประชาชนในตำบลเกาะขอม จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการทำเพียงชั่วคราวไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว ควรมีคนที่สืบต่อเจตนารมณ์ต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์และการละคร จะมีการปรับเปลี่ยนนักศึกษาคนใหม่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการทำกิจกรรมทางด้าน

ศิลปวัฒนธรรมในทุกชั้นปี เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษา ที่สามารถ
สัมผัสกับการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ตั้งแต่อยู่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4

ในส่วนของกลุ่มประชาชน จำเป็นจะต้องมีผู้นำในการทำกิจกรรม ซึ่งจาก
ผลการวิจัยทำให้พบว่า อบต. เป็นกลุ่มผู้นำที่มีประชาชนมีความต้องการที่จะให้มาทำใน
เรื่องของการประสานงานระหว่างกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มประชาชนในเรื่องการพัฒนา
ศิลปวัฒนธรรม การที่ผู้นำได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในส่วนของการพัฒนาและการ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเกาะยอ ทำให้เป็นการง่ายขึ้นในการที่จะนำนักศึกษาไปร่วม
ทำกิจกรรมกับประชาชนในตำบลเกาะยอ ในส่วนของ อบต. มีการปรับเปลี่ยนสมาชิก
ในทุก ๆ 4 ปี โดยการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นเมื่อมีการปรับเปลี่ยนกลุ่มสมาชิกใหม่
นโยบายก็ย่อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย การติดต่อประสานงานเพิ่มเติมกับกลุ่ม อบต.
กลุ่มใหม่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะจะได้ทำให้กลุ่ม อบต. ได้เข้าใจถึง
วัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และเพื่อความต่อเนื่องของการ
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

7. การประเมินผลการจัดกิจกรรม

การประเมินผลเป็นการทำให้ทราบว่ากิจกรรมที่ได้จัดไปนั้น มีประสิทธิภาพ
มากน้อยแค่ไหน และได้นำข้อบกพร่องมาแก้ไขให้ดีขึ้นในครั้งต่อ ๆ ไป ควรมีการทำ
การประเมินกิจกรรมในทุกกิจกรรมและทุกครั้ง เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และดู
พัฒนาการและความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมที่จัดแสดง